

Konsekvenserne af svensk og finsk NATO-medlemskab for Danmarks sikkerhed

Sex positive effekter og tre forbehold for fremtiden

av Anders Wivel

Résumé

Denmark's security and defense policy priorities are embedded in a close bilateral relationship with the United States, and Danish decisionmakers and foreign policy experts consider NATO to be – without comparison – the primary security organisation for Denmark: a necessary shelter against external threats and a useful platform for promoting Danish interests and values. However, recent developments, most importantly the Russian invasion of Ukraine, challenge Danish security interests, and in this context Swedish and Finnish NATO-membership is likely to have important benefits for Danish security: the risk of military confrontation with Russia in the Baltic Sea area is reduced, NATO capabilities and competencies in the region are increased, the democratic identity of the alliance is strengthened, and Denmark will have the benefit of sharing information and pursuing interests in cooperation with two longtime trusted partners Sweden and Finland – and with all Nordic countries inside NATO for the first time. At the same time, Denmark will have to get used to a situation where more Nordic allies compete for US attention.

I SIKKERHEDS- OG forsvarspolitikken er Danmark det mindst nordiske af de nordiske lande. Danmarks sikkerheds- og forsvarspolitiske prioriteter er indlejret i et nært bilateralt forhold til USA, og multilateralt anser både beslutningstagere og analytikere NATO for – uden sammenligning – at være den primære sikkerhedsorganisation: et nødvendigt værn mod eksterne trusler og en nyttig platform for at fremme danske interesser og værdier.

I forlængelse heraf var Danmarks umiddelbare reaktion på Ruslands invasion af Ukraine i februar 2022 en styrkelse af Danmarks bidrag til NATO. Allerede på dagen for det omfattende russiske angreb på Ukraine, den 24. februar, sikrede den socialdemokratiske regering sig opbakning fra et meget bredt flertal i Folketinget til at

indsætte F-16 fly, fregatter og en evt. kampbataljon til at støtte Danmarks allierede i Baltikum og Østersøregionen.¹ Flertallets bredde illustrerer, at NATO både er ukontroversiel og helt central i dansk sikkerheds- og forsvarspolitik. Opbakningen strakte sig fra det klassisk liberale Liberal Alliance og de højre-populistiske Nye Borgerlige og Dansk Folkeparti på højrefløjen, over de traditionelt forsvarsvenlige partier Konservative, Venstre og Socialdemokratiet samt det socialliberale og FN-glade parti De Radikale på den politiske midte, til Socialistisk Folkeparti på venstrefløjen. Kun partierne på den yderste venstrefløj, Enhedslisten og Frie Grønne, stod udenfor.

Udover at signalere tilslutning til NATO som afgørende sikkerhedspolitisk aktør, så var den hurtige beslutningsproces samtidig

udtryk for en ny sikkerhedspolitisk situation: militære trusler er rykket tæt på Danmark, og Østersøen er nu et højspændingsområde. Med det udgangspunkt rummer svensk og finsk NATO-medlemskab positive perspektiver for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik.

Artiklens argument falder i tre dele. Først forklares den historiske baggrund for, hvorfor Norden siden Anden Verdenskrigs afslutning har spillet en så beskedne rolle i dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Dernæst diskuteres konsekvenserne af Ukraine-krigen for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, og hvordan svensk og finsk NATO-medlemskab i denne situation kan medvirke til at styrke Danmarks sikkerhed. Til slut opsummerer jeg artiklen hovedpointe og diskuterer kort tre forbehold for at få fuld gavn af de positive effekter af svensk og finsk NATO-medlemskab.

Den historiske baggrund: fire hjørnesteene i dansk udenrigspolitik adskilte Norden fra NATO

Norden og NATO har altid været adskilt i dansk sikkerhedspolitik. Udgangspunktet for denne adskillelse er, at Norden siden 1949 har været delt i de tre NATO-lande, Danmark, Norge og Island, og de to neutrale/ikke-allierede lande, Finland og Sverige.

Særligt under den kolde krig var adskillelsen tydelig. Dansk udenrigspolitik var – som det blev formuleret af daværende udenrigsminister Per Hækkerup i 1965 – baseret på fire hjørnesteene: Én havde fokus på militært forsvar og sikkerhed med NATO som den centrale institution, en anden havde fokus på afspænding (Øst-Vest) og udviklingspolitik (Nord-Syd) med FN som den centrale institution, en tredje hjørneste havde fokus på samarbejdet mellem de nordiske lande

og udbredelsen af deres værdier og havde Nordisk Ministerråd som central institution, og endelig havde den fjerde hjørneste fokus på den udenrigsøkonomiske politik, i begyndelsen centreret omkring OECD, men i stigende grad med fokus på de institutioner, som senere kom til at udgøre EU.²

Denne funktionelle opdeling af udenrigspolitikken betød, at Danmark kunne deltage i en nordisk blok i FN, hvor man under ledelse af Sverige argumenterede for nordiske prioriteter som øget global lighed og afspænding mellem supermagterne samtidig med, at Danmark som NATO-medlem indgik i den kolde krigs magtbalancesystem. NATO-medlemskabet var et brud med neutralitetspolitikken, som Danmark havde ført siden nederlaget til Preussen og Østrig i 1864. Nederlaget reducerede det danske territorium med 1/3, og Danmark indtog herefter rollen som småstat i den europæiske orden. Særligt i mellemkrigstiden havde danske beslutningstagere betragtet neutralitet som et nyttig for småstatens udenrigspolitik, der med dette udgangspunkt kunne udfylde et moralsk tomrum efterladt af de større landes magtpolitik. Danmark forsøgte således i 1930erne i samarbejde med de andre nordiske lande at mægle mellem stormagterne i regi af Folkeforbundet.³

Læren af den tyske invasion i 1940 og efterfølgende besættelse blev imidlertid at Danmark ikke kunne stå uden allierede. Førsteprioriteten var en alliance med Norge og Sverige, men da et Skandinavisk Forsvarsforbund ikke kunne opnå støtte fra Storbritannien og USA, valgte Danmark sammen med Norge og Island NATO-medlemskabet i 1949.⁴ Dette betød dog ikke afslutningen på en nordisk profil i forsvars- og sikkerhedspolitikken. Mens det i FN og værdipolitikken var Sverige, som var den nordiske leder, så var det i forsvars- og sikkerhedspolitikken og i forholdet til NATO,

Norge som Danmark fulgte. Efter norsk forbillede afviste Danmark således fra 1953 militære baser og permanent allieret troppestedeværelse på dansk territorium og fra 1957 blev det officiel dansk politik at afslå kernevåben på dansk land- og havterritorium.⁵ Samtidig forblev det danske forsvarsbudget beskedent og med en nedadgående trend: fra midten af 1950'erne aldrig over 3 procent af BNP og fra slutningen af 1960'erne aldrig over 2,5 procent.⁶ Danmark var, som påpeget af datidens førende samtids-historikere "allieret med forbehold",⁷ eller ligefrem "quasi-neutral".⁸

Med den kolde krigs afslutning blev den funktionelle opdeling af dansk udenrigspolitik meningsløs. Værdipolitikken smeltede sammen med forsvars- og sikkerhedspolitikken, både i krigene i forbindelse med Jugoslaviens opløsning og efterfølgende i en lang række militære operationer i bl.a. Afghanistan, Irak og Libyen. USA, snarere end Sverige og Norge, blev ledestjernen for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, både når det gjaldt den politiske dagsorden (demokrati og menneskerettigheder) og de forsvarspolitiske prioriteter. Konsekvensen blev en værdipolitisk udenrigspolitiske aktivisme og fra 2004 en reel afskaffelse af territorialforsvaret til fordel for et mindre og mere fleksibelt forsvar med sigte på bidrag til 'out of area'-operationer. Danmark var nu ikke længere "quasi-neutral", men "super-atlantisk".⁹

Den aktuelle situation: 6 grunde til at Sverige og Finland i NATO styrker Danmarks sikkerhed

Krigen i Ukraine rummer både udfordringer af Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

og en mulighed for nye løsninger som følge af et samlet Norden i NATO.

Den øgede sikkerhedspolitiske spænding udfordrer Danmarks forsvar, som allerede, som allerede inden krigen var presset på både økonomi og mandskab. Som påpeget i konklusionen af en rapport om Ukraine-krigens konsekvenser for dansk og europæisk sikkerhed fra Center for Militære Studier ved Københavns Universitet: "Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitisk skal kunne mere" og forsvarspolitikken er derfor "ikke længere afkoblet fra og sekundær i forhold til finans- og velfærdspolitikken."¹⁰ I marts 2022 indgik et bredt flertal i Folketinget et "Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik", hvor Socialdemokratiet, Venstre, De Radikale, De Konservative og Socialistisk Folkeparti forpligter sig til "varigt" at anvende to procent af BNP på udgifter til Danmarks forsvar fra 2033. Derudover betød det nationale kompromis afsættelse af en generel reserve på 7 milliarder danske kroner over to år til styrket beredskab og diplomati, humanitær indsats og aktuelle økonomiske ubalancer i Forsvaret.¹¹ Ifølge statsminister Mette Frederiksen var der tale om den "største investering i dansk forsvar i nyere tid".¹²

Det er dog usandsynligt, at dette løft alene vil være tilstrækkeligt til at imødekomme de meget store udfordringer, som dansk forsvar står overfor i de kommende årtier. Rusland har med sin invasion af Ukraine vist en villighed til anvendelsen af militære midler for at opnå politiske mål, som er langt større end forventet, og dette stiller store krav til både overvågnings- og afskrækkelseskapacitet i fremtiden. Samtidig kæmper det danske forsvar med store udfordringer med at tiltrække og fastholde personel. Disse udfordringer må alt andet lige forventes at blive endnu større, når Forsvaret over de kommende år skal øget styrken med op mod 13.000 personer.¹³

Endelig må det forventes, at efterspørgslen efter danske bidrag til internationale militære operationer fortsat vil være stor. En del af det nationale kompromis var en afskaffelse af det danske forsvarsforbehold i EU, som siden 1993 har forhindret Danmark i at bidrage til militære operationer i EU-regi. Ved en folkeafstemning 1. juni 2022 stemte 66,9 procent af vælgerne ja til at afskaffe forbeholdet. Mens dette vil give Danmark bedre mulighed for indflydelse på EU's forsvarspolitiske udvikling, så vil det samtidig betyde, at der nu også fra EU vil være efterspørgsel efter danske militære bidrag. De senere år har vist, at efterspørgslen til operationer i Afrika og Mellemøsten fortsætter, og i fremtiden må det forventes at efterspørgslen til operationer i stillehavsområdet vil øges. Danmark står således ikke overfor et skift i fokus fra internationale operationer langt fra Danmark til fokus på nærområdet, men snarere en både/og-situation, hvor man må forventes at skulle forøge Danmarks militære bidrag i nærområdet samtidig med, at efterspørgslen efter bidrag til operationer ude i verden fortsætter og måske øges.

Samtidig skaber Østersøens nye status som højspændingsområde i og tyngdepunkt i konfrontationen mellem EU og NATO nye udfordringer for indholdet i Danmarks forsvarspolitik, der har været karakteriseret ved en stærk atlantisk orientering med vægt på internationale operationer langt fra Danmark i samarbejde med særligt USA og nedprioritering af konventionelle kapabiliteter til forsvaret af den danske territorium.

Bevægelsen mod nærområdet har været undervejs i en årrække som følge af den russiske annektering af Krim i 2014 og øget kinesisk og russisk interesse for Arktis. I 2016 stod den danske topdiplomat Peter Taksø-Jensen i spidsen for en udredning om dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, som anbefalede et stærkere fokus på dansk interes-

sevaretagelse i nærområdet,¹⁴ og i 2018, 2020 og 2022 har Danmark bidraget til NATO's fremskudte tilstedeværelse (enhanced Forward Presence – eFP) med omkring 200 soldater i Estland.¹⁵ Samtidig er fokus på Arktis blevet øget, bl.a. med en politisk aftale om Arktis Kapacitetspakke fra 2021 med fokus på højteknologiske kapaciteter til overvågning og mere tilstedeværelse. Efter invasionen af Ukraine er samarbejdet med Rusland i Arktisk Råd kollapse og "ideen om Arktis som en særlig samarbejdende og fredelig region" er forsvundet.¹⁶ Det må på den baggrund forventes, at Forsvaret skal bruge flere ressourcer på overvågning og i sidste instans forsvar af det danske rigsfællesskabs rettigheder og forhandlingspositioner, eksempelvis når det kommer til Det Arktiske Oceans havbund.¹⁷ Kort fortalt bød første halvdel af 2022 på en hurtig parallel udvikling i Arktis og Østersøen: Arktis er ikke længere undtaget fra den intensiverede internationale spænding, der præger forholdet mellem stormagterne, og Østersøen er blevet til et højspændingsområde. Derfor er der behov for øget kapacitet både i Østersøen og Arktis.

I den situation har svensk og finsk NATO-medlemskab en række umiddelbare fordele for Danmark. For det første reducerer svensk og finsk NATO-medlemskab risikoen for en militær konfrontation i Østersøregionen. Denne risiko var i forvejen relativt lille. Sverige havde på trods af sin højt profilerede neutralitetspolitik allerede under den kolde krig et omfattende militært samarbejde med NATO-medlemslandene, ikke mindst de nordiske medlemslande.¹⁸ Efter den kolde krig var de to lande de første medlemmer af NATO's Partnerskab for Fred program i 1994, og trods deres status som ikke-allierede støttede de, ligesom Danmark, entusiastisk de baltiske landes ønske om NATO-medlemskab.¹⁹ Efter Ruslands annektering af Krim i 2014 rykkede de to lande "så tæt

på NATO politisk og militært, som det er muligt for ikke-medlemmer.”²⁰

Alligevel er den formelle optagelse vigtig. Med optagelsen i NATO bliver der for første gang siden den kolde krigs afslutning klarhed om de to landes sikkerheds- og forsvarspolitiske identitet. Som Præsident Biden signalerede forud for invasionen af Ukraine, og som det fremgår af Atlantpagtens Artikel 5, så er der afgørende forskel på NATO's reaktion ved angreb på et medlemsland og andre lande. De potentielle omkostninger ved et russisk angreb på Sverige og Finland er dermed voldsomt forøget, og den mulige gevinst ved at forsøge at intimidere de to lande er som konsekvens heraf reduceret.

For det andet rykker finsk og svensk NATO-medlemskab alliancens tyngdepunkt mod nord. Landenes geopolitiske placering betyder, at Danmark, Sverige og Finland deler en interesse for fred og stabilitet i Østersøen – og dermed også en interesse for en troværdig afskrækkelse af Rusland og en fastholdelse af fokus på krigen og dens konsekvenser. NATO-landene har i fælleskab øget afskrækkelsen i de østlige frontlinjestater som svar på den russiske invasion, og både EU og NATO har demonstreret en forbløffende enighed og handlekraft i de første måneder efter invasionen. Det er imidlertid langt fra sikkert, at enigheden fortsætter under en langvarig krig, der efterfølgende kan munde ud i en frosset konflikt, og det er under alle omstændigheder sandsynligt, at krigen vil blive tildelt mindre opmærksomhed over tid fra de EU- og NATO-medlemslande, som ligger langt fra krigen. Det gælder også USA, der fortsat ser Kina som den væsentligste trussel mod amerikanske interesser. For USA er ”Indo-Pacific”, ikke Østersøen, tyngdepunkt for fremtidige konflikter.

For det tredje bidrager Sverige og Norge med en række konkrete kompetencer og kapaciteter, som bidrager positivt til dansk

sikkerhed. NATO's militære kapabiliteter og operationalitet i Østersøregionen øges. Som Forsvarets Efterretningstjeneste i Danmark anførte i sin årlige beretning i december 2021, så er Rusland ”militært overlegen i Østersøregionen i den første fase af en konflikt”, fordi landet meget hurtigt kan indsætte sine styrker.²¹ Med finsk og svensk NATO-medlemskab øges muligheden for både overvågning i regionen og for at sende støtte til de baltiske lande betydeligt. Troværdigheden af NATOs afskrækkelse og forsvar styrkes yderligere gennem det omfattende finske mobiliseringsforsvar med 23 000 i den aktive styrke, 280 000 i det vedvarende beredskab og en samlet forsvarsreserve på omkring 900 000 personer. Det er en stor fordel at Finland efter den kolde krig har bevaret et stærkt fokus på territorialforsvar og dermed står godt rustet til at forsvare den 1 300 kilometer lange grænse mod Rusland. Når det gælder Sverige, vil særligt det svenske flyvevåben og ubådskapacitet medvirke til at øge sikkerheden i regionen. Svenske Ericsson og finske Nokia er leveringsdygtige i 5G-løsninger og dertil kommer den svenske forsvarsindustri, der både kan få et boost af NATO-medlemskabet, og som NATO-landene kan få yderligere glæde af fremover.

Også når det gælder arktisk sikkerhed har de to lande noget at bidrage med. Deres bidrag til sikkerhed i Østersøregionen hjælper Danmark til at frigøre ressourcer, og landene bidrager derudover med kompetencer indenfor arktisk forsvar. En betydelig del af det finske territorium, og en mindre del af det svenske territorium, ligger nord for polar-cirklen. Det finske forsvar har erfaring med både tænke de særlige klimatiske forhold som en integreret del af landets forsvar og træner både egne og eksempelvis amerikanske tropper til at kunne kæmpe med succes under disse forhold.²² Sverige har ligeledes

trænet NATO-tropper i arktisk krigsførelse og været vært for militærøvelsen 'Vintersol', der giver mulighed for at øvelse under ekstreme vejrforhold.²³ Allerede inden de to landes NATO-ansøgninger var der planer om øget samarbejde om arktisk forsvar mellem Sverige, Finland og Norge.²⁴

Finsk og svensk NATO-medlemskab vil give mulighed for et tættere nordisk samarbejde om at løse de særlige udfordringer, som det ekstreme vejr tæt på og nord for polarcirklen giver for et effektivt forsvar. Her kan særligt Danmark lære af de kompetencer, som gennem en lang årrække er opøvet i de andre lande. Samtidig vil det give de nordiske lande mulighed for at tale med en samlet nordisk stemme, når de har fælles interesser i det høje nord, og at blive lyttet til, fordi de selv kan yde et væsentligt bidrag til implementering. Og de kan i langt højere grad end tidligere udnytte samarbejdet i Nordic Defence Cooperation (Nordefco) nu hvor alle nordiske lande har adgang til samme NATO-information og er en del af den operative planlægning for NATO-medlemmer.²⁵

For det fjerde er svensk og finsk NATO-medlemskab med til at styrke alliancens demokratiske modstandskraft og identitet. Udviklingen i Tyrkiet, Polen og Ungarn har været med til at udvide handlerummet for i hvilken grad et NATO-land kan afvige fra grundlæggende liberalt demokratiske principper. I Italien og Frankrig er der stærke politiske strømninger, der både trækker i retning af et mindre liberalt demokrati og samtidig er mindre afvisende overfor vestligt samarbejde med Rusland. Også i USA er udviklingen bekymrende. Sverige og Finland ligger derimod i top, når det gælder demokrati- og frihedsrettigheder, og de to lande kan med det udgangspunkt være med til at fastholde alliancen som et forum for liberalt demokratiske landes dialog om den internationale orden og et forsvar for grund-

læggende principper om demokrati og menneskerettigheder.

For det femte har Danmark en række fælles prioriteter med Sverige, Finland og de andre nordiske lande, som nu kan blive fremmet i NATO-regi. De små, åbne egalitære og liberale nordiske lande er enige om, at udfordringer af den regelbaserede internationale orden, hybrid- og cybertrusler samt den globale klimakrise udgør alvorlige trusler og at Rusland og Kina er de aktører, som væsentligst udfordrer den eksisterende orden.²⁶ Et samlet Norden i NATO giver gode muligheder for at sætte disse emner på alliancens dagsorden ud fra et nordisk perspektiv.

Endelig – og for det sjette – vil Sverige og Finland kunne bidrage med information. De nordiske lande er langt fra altid enige om prioriteterne i europæisk og international politik. Alligevel har de formået at skabe stærke fællesskaber for informationsdeling, eksempelvis EU. Mulighederne for dette bliver nu styrket på forsvarsområdet med Danmarks indtræden i EU's forsvarsdimension og svensk og norsk NATO-medlemskab. Selv hvor de nordiske lande er uenige om løsningerne, vil deres langvarige samarbejde og tillid udgøre et godt udgangspunkt for informationsdeling til glæde for dem alle.

Fremtiden: mulighed for indflydelse, grænser for samarbejde

Der er ingen tvivl om, at svensk og finsk NATO-medlemskab er en gevinst for Danmarks nationale sikkerhed. Overgangsfasen fra potentielt til fuldgældigt medlem kan være farlig, men den hurtige beslutnings- og forhandlingsproces efter den russiske invasion af Ukraine, der sikrede at protokollerne om Finlands og Sveriges tiltrædelse til trakten allerede kunne underskrives i juli 2022

og Ruslands optagethed af krigen i Ukraine har resulteret i en bemærkelsesværdig udramatisk proces. Her har det ganske givet haft betydning, at begge lande allerede havde et tæt samarbejde med NATO.

Set fra et dansk perspektiv er der alligevel tre forbehold for de fremtidige effekter af et svensk og finsk NATO-medlemskab. Ingen af de tre forbehold kommer i nærheden af at gøre cost-benefit analysen negativ for Danmark. De er snarere opmærksomhedspunkter, som de politiske beslutningstagere bør forholde sig til og søge at påvirke i den rigtige retning.

For det første er der grænser for det nordiske samarbejde. Landene kommer ikke alene med forskellige kapaciteter og kapaciteter, men også med forskelle i de politiske og strategiske kulturer og forskellige erfaringer fra tiden under og efter den Kolde Krig. Sverige og Finland har tradition for at lægge større vægt på FN i sikkerhedspolitikken end Danmark. Til gengæld har et tæt samarbejde med USA i højere grad været udgangspunktet for Danmark i sikkerheds- og forsvarspolitikken end for Sverige og Finland. Også i geopolitikken placerer landene sig forskelligt, eksempelvis med Finlands lange grænse mod Rusland og Danmarks særlige interesser og ansvar i Arktis. Vi vil således ikke se en fælles nordisk blok i NATO, men snarere end klynge af nordiske lande, der kan dele information om det meste og

samarbejde om meget, men som vil indtage hver deres rolle i alliancen.

For det andet må Danmark i højere grad end tidligere konkurrere med sine nordiske naboer om USA's opmærksomhed. Det, som for Danmark er et "special relationship" med USA, har for amerikanerne en mere funktionel karakter. Danmarks evne og villighed til at levere på amerikansk efterspørgsel i forbindelse med internationale militære operationer har løftet Danmark til en position som nær samarbejdspartner med adgang til information og amerikanske beslutningstagere, men nu efterspørger USA i lige så høj grad stærke kapaciteter til at forsvare Europa mod Rusland. Og her står Sverige og Finland stærkt.

For det tredje kan styrkelsen af NATO's tilstedeværelse og handlemuligheder i Østersøregionen risikere at have negativ effekt på USA's tilstedeværelse i Europa. Allerede nu argumenterer amerikanske analytikere for, at optagelsen af Sverige og Finland er en "gylden mulighed" for at frigøre amerikanske ressourcer fra afskrækkelse af Rusland og forsvar af de baltiske lande til opgaver i Stillehavsregionen.²⁷

Ingen af disse forbehold ændrer dog ved, at svensk og finsk medlemskab af NATO udgør en sikkerhedspolitisk gevinst for Danmark.

Forfatteren er Professor i International Politik, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Referencer

- Askonas, Jonathan (2022). "With Finland and Sweden in NATO, the U.S. Can Finally Pivot to the Pacific", *Foreign Policy*, 2022-07-12, <https://foreignpolicy.com/2022/07/12/finland-sweden-nato-us-europe-pacific-military-pivot-strategy-geopolitics/>.
- Bjarnason, Björn. *Nordic Foreign and Security Policy 2020*, Reykjavik, https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/NORDIC_FOREIGN_SECURITY_POLICY_2020_FINAL.pdf.
- Byrjalsen, Niels og Kristensen, Kristian Søby (2022). "Dansk forsvars- og sikkerhedspolitik inden freden" i Kristian Søby Kristensen og Niels Byrjalsen (red) *Efter freden Ukrainekrigens betydning for dansk og europæisk sikkerhed*, Center for Militære Studier, København, s 128-131.
- Dahl, Ann-Sofie (2014). "Security in the Nordic-Baltic region: from Cold War to a unipolar world" i Ann-Sofie Dahl og Pauli Järvenpää (red) *Northern Security and Global Politics: Nordic-Baltic Strategic Influence in a Post-Unipolar World*, Routledge, London, s 67-78.
- Dahl, Ann-Sofie (2022). "Sveriges og Finlands medlemskab af Nato er en gamechanger i Østersøen", *Altinget*, 2022-06-20, <https://www.altinget.dk/artikel/svensk-forsker-sveriges-og-finlands-medlemskab-af-nato-er-en-gamechanger-i-oestersoeen>.
- Forsberg, Tuomas (2013). "The rise of Nordic defence cooperation: a return to regionalism?", *International Affairs*, 89(5), s 1161-1181.
- Holbraad, Carsten (1991). *Danish Neutrality: A Study in the Foreign Policy of a Small State*, Oxford University Press, Oxford.
- Hækkerup, Per (1965). *Dansk udenrigspolitik*, Fremad, København.
- Kristensen, Kristian Søby og Mortensgaard, Lin Alexandra (2022). "Krigen i Ukraine skaber svære betingelser for at håndtere klimakrisen i Arktis", *Altinget*, 2022-05-02, <https://www.altinget.dk/arktis/artikel/forskere-krigen-i-ukraine-skaber-svaere-betingelser-for-at-haandtere-klimakrisen-i-arktis>.
- Lidegaard, Bo (2003). *Overleveren 1914-1945*, Gyldendal, København.
- Mouritzen, Hans (2007). "Denmark's super Atlanticism", *Journal of Transatlantic Studies* 5(2), s 155-167.
- Petersson, Magnus og Saxi, Håkon Lunde (2013). "Shifted roles: Explaining Danish and Norwegian alliance strategy 1949-2009", *Journal of Strategic Studies*, 36(6), s 761-788.
- Schmidt, Jakob Linnet og Olesen, Mikkel Runge (2022). "Finsk og svensk NATO-medlemskab giver muligheder for NATO og Norden", *DIIS Policy Brief*, juni 2022, Dansk Institut for Internationale Studier, København.
- Taksø-Jensen, Peter (2016). *Dansk diplomati og forsvar i en brydningstid*, Udenrigsministeriet, København, <https://um.dk/udenrigspolitik/aktuelle-emner/dansk-diplomati-og-forsvar-i-en-brydningstid>.
- Villaume, Poul (1995). *Allieret med forbehold. Danmark, NATO og den kolde krig. En studie i dansk sikkerhedspolitik 1949-1961*, Eirene, København.
- Wivel, Anders. "In War and Peace: Security and Defence Policy in a Small State" i Christiansen, Peter Munk; Elklit, Jørgen og Nedergaard, Peter (red). *The Oxford Handbook of Danish Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2020, s 453-469.
- Wivel, Anders og Crandall, Matthew (2019). "Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship", *Journal of Transatlantic Studies* 17(3), s 392-419.

Wivel, Anders og Marcussen, Martin (2015). "In the shadow of history? Explaining the (lack of) Europeanisation of Nordic security and defence policies" i Grøn, Caroline; Nedergaard, Peter og Wivel, Anders (red) *The Nordic Countries and the European Union*, Routledge, London, s 230-249.

Øvrige kilder

Folketinget (2022). *Forslag til folketingsbeslutning om indsættelse af danske militære bidrag til NATOs kollektive forsvar*, Beslutningsforslag B127, 2022-02-24, Folketinget, København, https://www.ft.dk/ripdf/samling/20211/beslutningsforslag/b127/20211_b127_som_fremsat.pdf.

Forsvarets Efterretningstjeneste (2021). *Indblik. Beretning 2019–2020*, Forsvarets Efterretningstjeneste, København, <https://www.fe-ddis.dk/da/produkter/beretning/beretningsarkiv/beretning-2019-2020/>.

Regeringen (2022) *Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik*, Statsministeriet, Forsvarsministeriet, København, <https://www.regeringen.dk/nyheder/2022/nationalt-kompromis-om-dansk-sikkerhedspolitik/>.

Noter

1. Forslag til folketingsbeslutning om indsættelse af danske militære bidrag til NATOs kollektive forsvar, Beslutningsforslag B127, 2022-02-24, Folketinget, København, https://www.ft.dk/ripdf/samling/20211/beslutningsforslag/b127/20211_b127_som_fremsat.pdf.
2. Hækkerup, Per: *Dansk udenrigspolitik*, Fremad, København 1965, s 43-44.
3. Lidegaard, Bo: *Overleveren 1914–1945*, Gyldendal, København 2003.
4. Forsberg, Tuomas: "The rise of Nordic defence cooperation: a return to regionalism?", *International Affairs*, 89(5), 2013, s 1161-1181.
5. Petersson, Magnus og Saxi, Håkon Lunde: "Shifted roles: Explaining Danish and Norwegian alliance strategy 1949–2009", *Journal of Strategic Studies*, 36(6), 2013, s 761-788.
6. Wivel, Anders: "In War and Peace: Security and Defence Policy in a Small State" i Christiansen, Peter Munk; Elklit, Jørgen og Nedergaard, Peter (red): *The Oxford Handbook of Danish Politics*, Oxford University Press, Oxford 2020, s 458.
7. Villaume, Poul: *Allieret med forbehold. Danmark, NATO og den kolde krig. En studie i dansk sikkerhedspolitik 1949–1961*, Eirene, København 1995.
8. Holbraad, Carsten: *Danish Neutrality: A Study in the Foreign Policy of a Small State*, Oxford University Press, Oxford 1991.
9. Mouritzen, Hans: "Denmark's super Atlanticism", *Journal of Transatlantic Studies*, 5(2), 2007, s 155-167; Wivel, Anders og Crandall, Matthew: "Punching above their weight, but why? Explaining Denmark and Estonia in the transatlantic relationship", *Journal of Transatlantic Studies*, 17(3), 2019, s 392-419.
10. Byrjalsen, Niels og Kristensen, Kristian Søby: "Dansk forsvars- og sikkerhedspolitik inden freden" i Kristensen, Kristian Søby og Byrjalsen, Niels (red): *Efter freden Ukrainekrigens betydning for dansk og europæisk sikkerhed*, Center for Militære Studier, København 2022, s 129.
11. *Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik*, 2022-03-06, Regeringen, <https://www.regeringen.dk/nyheder/2022/nationalt-kompromis-om-dansk-sikkerhedspolitik/>.
12. "Historisk aftale om dansk sikkerhedspolitik på plads: Milliarder til Forsvaret og ny EU-afstemning", *Berlingske Tidende*, 2022-03-06, <https://www.berlingske.dk/politik/historisk-af-tale-om-dansk-sikkerhedspolitik-paa-plads-milliard-til>.
13. Hansen, Mads Lundby og Sloth, Jørgen: "Forsvarsudgifter på 2 pct. af BNP indebærer ca. 13.000 flere soldater – stiller krav om arbejdsmarkedsreformer", CEPOS, 2022-03-15, <https://cepos.dk/media/6119/forsvarsudgifter-paa-2-pct-af-bnp-indebaerer-ca-13000-fle-re-soldater-stiller-krav-om-arbejdsmarkedsreformer.pdf>.
14. Taksøe-Jensen, Peter: *Dansk diplomati og forsvar i en brydningstid*, Udenrigsministeriet, 2016-05-01, <https://um.dk/udenrigspolitik/aktuelle-em>

- ner/dansk-diplomati-og-forsvar-i-en-brydningstid.
15. ”Estland – NATOs fremskudte tilstedeværelse”, Forsvaret, <https://www.forsvaret.dk/dalopgaver/internationale-opgaver/estland/>.
  16. Kristensen, Kristian Søby og Mortensgaard, Lin Alexandra: ”Krigen i Ukraine skaber svære betingelser for at håndtere klimakrisen i Arktis”, *Altinget*, 2022-05-02, <https://www.altinget.dk/arktis/artikel/forskere-krigen-i-ukraine-skaber-svaere-betingelser-for-at-haandtere-klimakrisen-i-arktis>.
  17. Ibid.
  18. Dahl, Ann-Sofie: ”Security in the Nordic-Baltic region: from Cold War to a unipolar world” i Dahl, Ann-Sofie og Järvenpää, Pauli (red): *Northern Security and Global Politics: Nordic-Baltic Strategic Influence in a Post-Unipolar World*, Routledge, London 2014, s 70.
  19. Ibid, s 72.
  20. Schmidt, Jakob Linnet og Olesen, Mikkel Runge: ”Finsk og svensk NATO-medlemskab giver muligheder for NATO og Norden”, *DIIS Policy Brief*, juni 2022, Dansk Institut for Internationale Studier, København, s 2.
  21. Indblik, Forsvarets Efterretningstjeneste, København, s 21, <https://www.fe-ddis.dk/dalprodukter/beretning/beretningsarkiv/beretning-2019-2020/>.
  22. ”US soldiers practice Arctic warfare in Lapland”, *YLE*, 2016-01-20, <https://yle.fi/news/3-8600292>.
  23. ”Sweden’s snowy forests provide setting for Arctic warfare training”, *France 24*, 2021-05-20, <https://www.france24.com/en/live-news/20210520-sweden-s-snowy-forests-provide-setting-for-arctic-warfare-training>.
  24. Nilsen, Thomas: ”US Army Special Forces train in winter combat in northern Sweden”, *Arctic Today*, 2021-04-08, <https://www.arctic-today.com/us-army-special-forces-train-in-winter-combat-in-northern-sweden/>.
  25. Dahl, Ann-Sofie: ”Sveriges og Finlands medlemskab af Nato er en gamechanger i Østersøen”, *Altinget*, 2022-06-20, <https://www.altinget.dk/artikel/svensk-forsker-sveriges-og-finlands-medlemskab-af-nato-er-en-gamechanger-i-oestersoen>.
  26. Bjarnason, Björn: *Nordic Foreign and Security Policy 2020*, Reykjavik, https://www.stjornaradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/NORDIC_FOREIGN_SECURITY_POLICY_2020_FINAL.pdf; Wivel, Anders og Marcussen, Martin: ”In the shadow of history? Explaining the (lack of) Europeanisation of Nordic security and defence policies” i Grøn, Caroline; Nedergaard, Peter og Wivel, Anders (red): *The Nordic Countries and the European Union*, Routledge, London 2015, s 230-249.
  27. Se Askonas, Jonathan: ”With Finland and Sweden in NATO, the U.S. Can Finally Pivot to the Pacific”, *Foreign Policy*, 2022-07-12, <https://foreignpolicy.com/2022/07/12/finland-sweden-nato-us-europe-pacific-military-pivot-strategy-geopolitics/>.